

Korte lesomschrijving

In deze les staat de vensterplaat over de val van Srebrenica central. De leerlingen ontdekken aan de hand van deze interactieve vensterplaat waarom Nederlandse soldaten daar waren en hoe het kwam dat de stad zonder veel tegenstand in handen van Mladic viel.

De aflevering die *Het Klokhuis* maakte over Srebrenica biedt een duidelijke en aansprekende introductie op het venster.

Titel Srebrenica

Vak geschiedenis

Canonvenster Srebrenica

Tijdvak Tijd van televisie en computer

Tijd/duur 1 lesuur

Doelgroep basisonderwijs groep 7 en 8

Groeperingsvorm klassikaal of in groepjes

Leerdoelen

Aan het einde van de les:

- weten de leerlingen waarom Nederlandse VN-soldaten betrokken waren bij de oorlog in Bosnië-Herzegovina en welke ramp zich er voltrokken heeft.
- kunnen de leerlingen uitleggen wie er tijdens de oorlog tegenover elkaar stonden en wat er aan deze oorlog ten grondslag lag.
- weten de leerlingen welke rol de Nederlandse Dutchbat-soldaten hebben gespeeld in deze oorlog.

Benodigde voorkennis niet van toepassing

Randvoorwaarden

- internet
- voor elke leerling een werkblad
- kleurpotloden

Beoordeling aan de hand van de bespreking van het werkblad

Lesactiviteiten

Introductie

U kijkt ter introductie met uw leerlingen naar de aflevering die *Het Klokhuis* maakte over Srebrenica.

Vooraf inventariseert u of er leerlingen zijn die al weten waar deze stad ligt, wat daar in 1995 gebeurd is en wat Nederland daar mee te maken had. U schrijft enkele kernwoorden die uit dit gesprek naar voren komen op 't bord.

Kern

Na het kijken van de aflevering van *Het Klokhuis*, zet u de interactieve vensterplaat bij het venster Srebrenica op uw digiboard. U vraagt kort aan een paar leerlingen of ze n.a.v. de Klokhuisaflevering al wat kunnen vertellen over wat ze op de plaat zien. Daarna neemt u uw leerlingen mee op ontdekkingstocht, want op deze interactieve vensterplaat is van alles te ontdekken. Wat? Dat leest u in de achtergrondinformatie op de volgende bladzijden.

Afsluiting

De leerlingen maken zelfstandig of in groepjes de vragen van de werkbladen. Daarna bespreekt u de antwoorden met de leerlingen.

Benodigheden (via entoen.nu)

- Klokhuisaflevering Srebrenica
- Interactieve vensterplaat Srebrenica
- Werkblad leerlingen Srebrenica
- Deze handleiding

Antwoorden op werkbladvragen

1a) 1950-2000 b) moslim c) De Bosnische Serviërs willen een groot stuk land voor zichzelf. 2a) Tito b) Er is niemand om eenheid te bewaren c+d) Ter beoordeling van de leerkracht. 3a) VN b) Dutchbat c) Bosniërs d) 3/5/7/1/8/4/6/2 4) ter beoordeling van de leerkracht.

Achtergrondinformatie

Het gebruik van de vensterplaat

De kern van deze les is de vensterplaat over de val van Srebrenica. De vensterplaat is een hulpmiddel om informatie over dit canonvenster aan uw leerlingen over te brengen. De plaat biedt verschillende manieren om dat te doen. Zo kunt u de les afstemmen op de behoeften van u en uw leerlingen.

In de vensterplaat zijn allerlei elementen interactief gemaakt. Deze zijn gemarkeerd met een *i*. Wanneer u op zo'n element klikt, verschijnt er informatie over één bepaald thema in de vorm van een clip, geluidsfragment of afbeelding. Hierbij staat een korte tekst ter introductie. Wie meer wil weten, kan de 'lees meer'-knop aanklikken. Er verschijnt dan een uitgebreidere tekst. U kunt ervoor kiezen om aan de hand van de vensterplaat zelf over de val van Srebrenica te vertellen, maar de leerlingen kunnen ook zelfstandig of in groepjes de plaat ontdekken. Alle teksten zijn namelijk geschreven op het niveau van leerlingen uit groep 7 en 8. Verder staan in deze handleiding enkele suggesties voor een klassengesprek.

Hieronder vindt u een overzicht van alle interactieve elementen en bijbehorende teksten. De elementen kunnen in willekeurige volgorde worden aangeklikt, maar voor een klassikale les is de volgorde zoals hieronder weergegeven het meest geschikt.

i Vrouw met hoofdoek

Onderwerp: Joegoslavië valt uit elkaar

Beeld: Schooltv Beeldbankclip + kaartje

Informatie: In het vroegere Joegoslavië in Midden-Europa woonden verschillende volken samen in één land. In 1990 valt het land uit elkaar omdat de volken niet meer samen willen leven. Vanaf 1991 ontstaan er burgeroorlogen tussen de verschillende bevolkingsgroepen. Ook in Bosnië-Herzegovina.

Lees meer

Er zijn veel verschillen tussen de bevolkingsgroepen in Joegoslavië. Sommigen zijn moslim, anderen christen. Sommigen voelen zich Serviër, anderen Bosniër of Kroaat. Ook spreken ze verschillende talen. President Tito weet er lange tijd voor te zorgen dat Joegoslavië ondanks alle verschillen een eenheid blijft. Als hij sterft wordt het steeds onrustiger in het land. De verschillen

de volken willen land voor zichzelf, waar alleen hun volk leeft. Joegoslavië begint uit elkaar te vallen. Er ontstaan verschillende landen, meestal op een bloedige manier. Eén van de landen waar oorlog wordt gevoerd is Bosnië-Herzegovina. Hier wonen Bosniërs en Serviërs. De Bosniërs zijn moslim, terwijl de Serviërs christen zijn. De Serviërs willen een groot stuk land voor zichzelf, zonder Bosniërs. De Bosniërs verzetten zich hiertegen.

Letterlijke tekst uit de clip: Deze landen waren vroeger één land, Joegoslavië. Maar in 1990 valt Joegoslavië uit elkaar. Verschillende groepen mensen met andere gewoonten en geloof krijgen ruzie met elkaar. Iedere groep wil zijn eigen land. Ook Bosnische Serviërs die in Bosnië wonen, maar de andere Bosniërs willen dat niet. Ze krijgen ruzie om de verdeling van de grond. Er komt een burgeroorlog. Het gaat er hard aan toe. Bosnisch Servische en Bosnische soldaten maken veel slachtoffers. De Bosnische Serviërs zijn aan de winnende hand. De oorlog gaat gepaard met veel geweld, ook tegen burgers. Veel landen in de wereld vinden dat vooral de Bosnische Serviërs te ver gaan. Zomaar burgers het land uitsturen of zelfs vermoorden, dat kan niet. De landen die samenwerken in de Verenigde Naties sturen soldaten uit verschillende landen om de Bosniërs te beschermen tegen de Bosnische Serviërs. Er worden veilige gebieden aangewezen. Alle burgers in deze gebieden zullen door VN-soldaten worden beschermd. VN-soldaten dragen blauwe helmen zodat iedereen ze kan herkennen. Ook Nederland stuurt soldaten. Zij moeten de burgers in het gebied rondom de stad Srebrenica beschermen. Maar ze zijn onpartijdig en mogen zich niet bemoeien met de oorlog. En dus ook niet vechten. Daarom krijgen ze maar weinig wapens mee. Iedereen denkt dat de VN-soldaten niet zullen worden aangevallen. Maar de Bosnische Serviërs trekken zich daar niets van aan. Ze vallen het beschermde gebied rond Srebrenica binnen. Duizenden Bosnische burgers vluchten in paniek de bergen in. Daar worden honderden van hen vermoord door Bosnisch Servische soldaten. Anderen vluchten naar het legerkamp van de Nederlanders. Ze hopen daar veilig te zijn. Maar het Bosnisch Servische leger wil dat de Nederlandse soldaten de vluchtelingen aan hen uitlevert. Als ze dat niet doen zullen ze het legerkamp aanvallen. De Nederlandse VN-soldaten kunnen niets doen. Ze hebben weinig wapens en mogen niet vechten. Ze doen wat het Bosnische Servische leger wil en geven de vluchtelingen mee met de Bosnische Servische soldaten. De vluchtelingen worden afgevoerd. De mannen in aparte bussen gescheiden van de vrouwen en kinderen. Maar de mannen worden niet het land uitge-

zet of gevangen genomen. Ze worden door Bosnisch Servische soldaten in koelen bloede vermoord. Later wordt deze verschrikkelijke waarheid pas duidelijk. 7414 mannen uit Srebrenica zijn gemarteld en vermoord. En dat terwijl de Nederlandse VN-soldaten hen hadden moeten beschermen! Hoe kon dat gebeuren? Er wordt een onderzoek ingesteld. De Nederlandse VN-soldaten krijgen niet de schuld. Maar het Nederlandse kabinet treedt wel af. Zij hebben de soldaten tenslotte naar Srebrenica gestuurd. Voortaan moet er beter worden nagedacht welke opdracht en welke wapens soldaten meekrijgen als ze in een ander land mensen moeten helpen. Wat er in Srebrenica is gebeurd mag nooit meer voorkomen. Die les heeft Nederland wel geleerd.

Suggestie voor klassengesprek: In Nederland woonden en wonen ook veel verschillende bevolkingsgroepen. Bijna elke provincie was ooit een apart gebied. Bespreek met uw leerlingen of ze zich kunnen voorstellen dat er in Nederland ook bevolkingsgroepen zelfstandig willen zijn. Laat ze hun antwoord motiveren.

i UN-tank

Onderwerp: Nederlanders op vredesmissie

Beeld: Foto Dutchbat-soldaat

Informatie: De oorlog in Bosnië-Herzegovina wordt steeds erger. De Verenigde Naties proberen de oorlog te beëindigen door speciale soldaten ('blauwhelmen') op 'vredesmissie' te sturen. Nederland is één van de landen die gaan helpen. De Nederlandse blauwhelmen krijgen een legerbasis bij het Bosnische stadje Srebrenica.

Lees meer

De Nederlandse soldaten krijgen de codenaam 'Dutchbat'. Dutchbat mag niet zelf vechten, maar moet in de gaten houden dat de Serviërs de Bosniërs niet aanvallen. Hierdoor hebben de Dutchbat-soldaten alleen lichte wapens, en maar 10 kogels per persoon. Ze kunnen dan ook niet op tegen het leger van de Serviërs. Na de oorlog komt er veel kritiek op de vredesmissie. Veel mensen denken dat de ramp in Srebrenica voorkomen had kunnen worden als Dutchbat meer wapens had gehad en wel tegen de Serviërs had mogen vechten. Er komt een groot onderzoek naar de vredesmissie. Het Nederlandse kabinet onder leiding van minister-president Kok voelt zich verantwoordelijk, en treedt af. De ramp in Srebrenica is een zwarte bladzijde in de

Nederlandse geschiedenis. De regering is voorzichtiger geworden in het uitvoeren van vredesmissies.

Suggestie voor klassengesprek: Nederlandse soldaten worden regelmatig op vredesmissie gestuurd (Libanon, Bosnië, Afghanistan). Waarom zou je als land je soldaten naar een vreemd land sturen om daar vrede proberen te brengen, als dat zulk moeilijk en vaak ondankbaar werk is? Is het niet beter als die landen hun eigen problemen oplossen?

a. Wat vinden uw leerlingen hiervan? Wie is er voor een vredesmissie, wie tegen? Welke redenen kunnen uw leerlingen hiervoor bedenken?

b. Veranderen de standpunten van uw leerlingen wanneer u in herinnering brengt dat ons land in 1945 bevrijd is door soldaten uit de Verenigde Staten en Canada, die hier verder niets te zoeken hadden en waarvan velen hun leven tijdens hun missie verloren hebben?

i Generaal Ratko Mladić

Onderwerp: Generaal Ratko Mladić

Beeld: Foto van Ratko Mladić

Informatie: In de oorlog in Bosnië-Herzegovina stonden het Bosnische en het Servische leger tegenover elkaar. Generaal Ratko Mladić leidde het Servische leger. Mladić wordt verantwoordelijk gehouden voor de aanval op Srebrenica. Al voor deze aanval werkte hij mee aan het vermoorden van grote groepen Bosnische moslims.

Lees meer

Mladić wil niet gestraft worden voor zijn daden en probeert zijn straf te ontlopen. Pas op 26 mei 2011, zestien jaar na de aanval op Srebrenica, wordt hij opgepakt in het huis van een familielid. In Den Haag wordt er een rechtszaak tegen hem gevoerd door een speciale rechtbank. Hier worden ook andere mensen berecht die een rol hadden in de oorlog in Bosnië-Herzegovina.

Eén van die mensen is een officier uit het Bosnische leger, Naser Orić. Tijdens de oorlog in Bosnië-Herzegovina had Orić de leiding over een deel van het Bosnische leger bij Srebrenica. Hij wordt verantwoordelijk gehouden voor het aanvallen van Servische dorpen. Bij deze aanvallen werden gebouwen in brand gestoken en de Servische inwoners vermoord. Het zijn dus niet alleen de Serviërs geweest, die wreedheden hebben begaan. Zoals in bijna elke oorlog ligt het ingewikkelder.

Suggestie voor klassengesprek: Tijdens de oorlog in Bosnië-Herzegovina begingen zowel de Serviërs als de Bosniërs wreedheden tegen burgers. Voer een discussie met uw leerlingen over de stelling: 'In een oorlog bestaat geen goed of fout'. Herinner uw leerlingen zo nodig aan wat zij weten over de Tweede Wereldoorlog.

i Legerbasis op de achtergrond

Onderwerp: De Nederlandse legerbasis

Beeld: Foto van de Nederlandse legerbasis

Informatie: De legerbasis van de Nederlandse Dutchbat-soldaten is het terrein van een oude accufabriek bij Srebrenica. Wanneer de Serviërs steeds dichterbij komen, vluchten er grote groepen Bosniërs naar de Nederlandse basis. Hier hopen ze veilig te zijn voor de Serviërs. Maar lang niet iedereen kan in de oude fabriek slapen.

Lees meer

De Nederlandse soldaten besluiten dat bejaarden, zieken en kinderen voorrang krijgen. De rest moet buiten blijven. Op een gegeven moment zijn er wel 40.000 mensen op het kleine terrein. De legerbasis raakt overvol.

Helaas wordt ook de legerbasis van de Nederlandse soldaten aangevallen door de Serviërs. De Nederlanders krijgen van de legerleiding van de Verenigde Naties geen toestemming om zich met hun wapens te verdedigen. Ook een verzoek om de Nederlandse legerbasis met vliegtuigen ('luchtsteun') te komen verdedigen, wordt door de VN afgewezen.

De Nederlandse soldaten kunnen dus niets anders dan doen wat de Serviërs zeggen. De Serviërs bepalen wat er gaat gebeuren en de Nederlandse soldaten staan machteloos.

i De bergen

Onderwerp: Vluchten naar de bergen

Beeld: Foto bergen rond Srebrenica

Informatie: In Srebrenica worden de Bosniërs beschermd door de Nederlandse soldaten. Maar als het Servische leger steeds dichterbij komt, vluchten zo'n 15.000 Bosniërs de bergen in, op zoek naar veiligheid. De helft hiervan wordt alsnog vermoord door de Serviërs, die de Bosniërs de bergen in volgen.

i De bus

Onderwerp: Scheiden van mannen en vrouwen

Beeld: Detail vensterplaat

Informatie: Op 11 juli 1995 valt het Servische leger de Nederlandse legerbasis bij Srebrenica binnen. De Bosnische vluchtelingen en de Nederlandse soldaten worden ingesloten. De Serviërs willen dat alle mannen en jongens worden gescheiden van de vrouwen, kleine kinderen en bejaarden. Er worden bussen uit Srebrenica gehaald om ze te kunnen wegvoeren.

Lees meer

De Nederlandse soldaten worden gedwongen de Servische soldaten te helpen bij het selecteren van de mensen. De vrouwen, kleine kinderen en bejaarden moeten in de bussen gaan zitten. De mannen en jongens blijven achter.

Behalve de Serviërs weet op dat moment nog niemand wat er precies zal gaan gebeuren. Later worden ook de mannen en jongens in bussen weggevoerd. Op een andere plek worden zij vermoord. Bijna 8000 Bosnische jongens en mannen komen om het leven.

i Bosnische mannen

Onderwerp: Genocide in Bosnië-Herzegovina

Beeld: Foto monument slachtoffers

Informatie: Dit is een monument voor de slachtoffers van de aanval op Srebrenica. Op het monument zijn de namen van de slachtoffers van de oorlog te lezen. Op de achtergrond zie je de begraafplaats. De moord op de Bosnische mannen in Srebrenica wordt 'genocide' genoemd.

Lees meer

Genocide is het woord voor het vermoorden van grote groepen mensen om hun geloof en/of hun afkomst. Vaak is er van tevoren een plan gemaakt, maar na afloop wordt dat door de daders meestal ontkend.

In juli 1995 werden in Srebrenica bijna 8000 Bosnische moslimmannen- en jongens weggevoerd. Ze worden naar verschillende plekken gebracht langs de rivier de Drina. Veel slachtoffers worden geblinddoekt. Soms worden ook hun handen en voeten vastgebonden. Daarna worden ze vermoord.

De Serviërs proberen de slachtoffers te verstoppen door ze in grote massagraven bij elkaar te leggen. Hierdoor is het na de oorlog moeilijk om de mensen terug te vinden en te ontdekken wie ze waren. Nog steeds worden er graven gevonden van jongens en mannen die werden vermoord in de oorlog in Bosnië-Herzegovina.

i Soldaat bij de bus

Onderwerp: Ook voor Dutchbat een ramp

Beeld: Foto Dutchbat-soldaat met kind

Informatie: De genocide in Srebrenica is in de eerste plaats verschrikkelijk voor alle vrouwen en kinderen die hun mannen, vaders, zoons en broers moeten missen. Maar ook voor de soldaten van Dutchbat is het een ramp. Zij waren machteloos toen er veiligheid van hen

verwacht werd. Veel ex-soldaten kunnen daar nog steeds niet van slapen.

Lees meer

Het waren vaak jonge mannen die als Dutchbat-soldaat naar Srebrenica moesten. In het begin probeerden ze er het beste van te maken. Ze sloten vaak vriendschap met de Bosnische bevolking en met de kinderen.

Maar toen het erop aan kwam, konden ze de Bosniërs niet verdedigen tegen het Servische leger. Dat geeft een verdrietig, boos en machteloos gevoel, waar sommige soldaten de rest van hun leven last van blijven houden. Het woord daarvoor is 'oorlogstrauma'.

Lessuggestie: voor klassengesprek: Nodig een Dutchbat-veteraan uit om in de klas te komen vertellen en vragen te beantwoorden. Bezoek voor meer informatie de site van Kamp Westerbork (<http://www.kampwesterbork.nl>) en kijk bij 'Ooggetuigen in de klas' (educatie).

Kijk ook eens op www.entoen.nu/srebrenica voor nog meer clips en afbeeldingen bij het canonvenster Srebrenica. Daar vindt u ook (jeugd)literatuur, links naar gerelateerde websites en informatie over de andere canonvensters.

